

فصل نهم

نقش استاد راهنمای پایان‌نامه‌ها و رساله‌ها

۹-۱- بیاد داشته باشیم همیشه میتوانیم استاد راهنمای بهتری باشیم

اکثر دانش‌آموختگان دوره‌های کارشناسی‌ارشد و دکترا خاطرات تلخ و شیرین زیادی از روابط خود با استادان راهنما و مشاور دارند. رابطه استاد (استاد راهنما یا مشاور) و دانشجو گاه به تعامل دوستانه و گاه به رابطه‌ای خشک، بی‌روح و از روی تکلف تبدیل می‌شود. دوران انجام پژوهش پایان‌نامه و نگارش آن، دوران مهمی برای هر دانشجو است و عدم شناخت‌های لازم دانشجو یا استاد از این امر مهم می‌تواند از سلامت و پویایی این دوران بکاهد. گام نخست در برقراری یک ارتباط مؤثر در مرحله انجام پژوهش در دوران تحصیلات تکمیلی این است که دو طرف از وظایف و حقوق خویش به درستی آگاه باشند. در این نوشتار سعی شده است نکات کلیدی برای اینکه بتوانیم "استاد راهنمای بهتری باشیم" به اختصار بیان شود. امید است یادآوری این مطالب به شادابی و پویایی بیش از پیش اساتید و دانشجویان از جنبه علمی و روحی، کمک نماید و منجر به تقویت پشتیبانی استاد از دانشجو در جنبه‌های مختلف فکری و علمی، احساسی، روحی و همچنین ابزاری شود.

۹-۲- **بیاد داشته باشیم دانشجوی خود را راهنمایی و در کسب اطلاعات درست یاری کنیم**

۱. راهنمایی و کمک به دانشجو برای فرا گرفتن دانش روز از طریق انتخاب دروس لازم و مطالعه منابع علمی متناسب با موضوع تحقیق
۲. اطمینان از آگاه بودن دانشجو از مقررات آموزشی و پژوهشی تحصیلات تکمیلی، حقوق و مسولیت- هایش در دوره تحصیل
۳. آشنا ساختن دانشجو با امکانات موجود در دانشگاه و مراکز علمی دیگر و نحوه حمایت مالی احتمالی برای رسیدن به اهداف پژوهشی مورد نظر
۴. راهنمایی دانشجو برای شرکت در کنفرانس‌های علمی ذیربط به منظور ارائه دستاوردهای پژوهشی حاصل از فعالیت علمی آن‌ها و تبادل نظر با شرکت کنندگان در کنفرانس.
۵. هدایت دانشجو در جهت پاسخگویی به نیازهای تخصصی او در آینده
۶. آگاه نمودن دانشجو به صورت قابل پیگیری، در صورتی که کار دانشجو ناکافی است و راهنمایی در مورد آنچه که باید انجام شود

۹-۳- **بیاد داشته باشیم نقشه پژوهشی هدفمندی برای دانشجوی خود با توجه به توانایی‌های او**

ترسیم کنیم

۱. آگاهی یافتن از توانایی‌های علمی مورد نیاز دانشجو متناسب برای انجام پروژه مورد نظر
۲. راهنمایی دانشجو در انتخاب یک موضوع پژوهشی اصیل در گستره فعالیت‌های پژوهشی استاد و نظارت و همکاری در تهیه پیشنهادیه موضوع پایان‌نامه
۳. ترسیم تصویری روشن از مسیر دانشجو در مدت تحصیل و همکاری پژوهشی با استاد
۴. تبیین روش انجام پژوهش و جلب توجه دانشجو به رعایت استانداردها و نکات ایمنی لازم در محیط پژوهشی

۹-۴- **بیاد داشته باشیم مدیریت زمان، ضرورتی اجتناب ناپذیر است**

۱. اختصاص ساعات مشخصی از هفته برای راهنمایی دانشجو
۲. متناسب بودن زمان لازم برای انجام پروژه با زمان انتظار برای پایان پروژه مطابق با قوانین دانشگاه
۳. تنظیم کردن یک برنامه زمانی واقع‌گرایانه برای تکمیل مراحل مختلف پروژه

۴. هدایت کار پژوهشی دانشجو بر اساس جدول زمانی برای به پایان رسانیدن طرح در زمان مقرر
۵. تنظیم برنامه کاری برای آمادگی دانشجو مطابق با آئین‌نامه‌های تحصیلات تکمیلی برای گذراندن آزمون‌های مرحله‌ای
۶. بررسی دقیق گزارش مکتوب دانشجو و بازگرداندن به موقع آن همراه با بازخورد مناسب

۹-۵- **بیاد داشته باشیم در ارزیابی و کنترل پیشرفت پروژه همراه دانشجوی خود باشیم**

۱. برگزاری جلسات منظم رسمی با دانشجو برای کنترل دقیق پیشرفت کار
۲. دریافت گزارش‌های پژوهشی دوره ای مکتوب (به عنوان مثال هر دو ماه) از دانشجو به منظور ایجاد نظم و مشخص کردن میزان پیشرفت کار و جمع‌آوری داده‌های علمی حاصل از پژوهش
۳. اطمینان از تداوم نظارت، در صورت عدم حضور طولانی مدت استاد یا دانشجو
۴. برگزاری جلسات با اعضای گروه پژوهش شامل اساتید مشاور جهت نظارت بر کار دانشجو و حل مشکلات احتمالی
۵. هدایت دانشجو جهت نگارش پایان نامه و مرجع نویسی بر اساس راهنمای تدوین شده
۶. کمک و هدایت دانشجو در تدوین مقاله استخراج شده از پایان نامه
۷. برگزاری جلسه پیش دفاع دانشجو با حضور اساتید مشاور
۸. توجیه دانشجو از نظر روند ارزشیابی پایان نامه
۹. شرکت در جلسه دفاع از پایان نامه

۹-۶- **بیاد داشته باشیم با تقویت شاخصه های فرهنگی پژوهش، حس اعتماد و همدلی را افزایش**

دهیم

۱. تشویق و حمایت دانشجو برای حضور و ارائه مقاله در کنفرانس‌های منطقه‌ای، ملی یا بین‌المللی
۲. همکاری در ارتقای حرفه‌ای دانشجو و تهیه منابع مالی از طریق توصیه‌نامه
۳. اطمینان از ایمن و منصفانه بودن محیط پژوهش و عاری بودن آن از آزار و تبعیض.
۴. پرهیز از ارتباطات شخصی یا شغلی در صورت امکان ایجاد تعارض منافع
۵. صادق بودن با دانشجو در صورتی برآورده نشدن انتظارات استاد از عملکرد دانشجو

۶. درخواست از دانشجو برای مطلع کردن استاد راهنما در صورت مشاهده نتایج غیر منتظره در حین کار پژوهشی (گاهی این نتایج غیر منتظره به کشف پدیده‌های جالبی می‌انجامد)
۷. اطمینان از رعایت اصول اخلاق علمی در حین انجام پژوهش

یکی از مهمترین موضوعاتی که در پایان تحصیل هر دانشجویی رخ نشان می‌دهد و بعضاً برای دانشجو استرس و اضطراب ایجاد می‌کند موضوع نگارش پایان‌نامه است. با شناخت صحیح ابعاد مختلف این مهم تا اندازه زیادی از استرس و مشغله فکری دانشجو کاسته خواهد شد. یکی از مهم‌ترین ابعاد در این راستا شناخت و تشریح صحیح شرح وظایف استاد راهنما به عنوان نقطه ثقل تعاملات علمی با دانشجو است. وظیفه استاد راهنما پشتیبانی دانشجو از سه جنبه فکری و علمی، احساسی و روحی، همچنین ابزاری است.